

Единъ брой 2 гроша

ТУРЦИЯ

Единъ брой 2 гроша

ВЪСТНИКЪ ЗА ИНТЕРЕСИ НА БЪЛГАРСКИЯТЪ НАРОДЪ.

ТУРЦИЯ излизва сѣка сѣбота на голѣмъ листъ, и сѣки вторникъ на малѣкъ. Годишнѣта цѣна за въ Имперіята, по царската поща, е 4 бѣли меджидіета; вънъ отъ Имперіята, 5. Спомоществоніята трѣбува да сѣ годишни и прѣдѣлени. Писмота за редакціята сѣ подписувать до Г. Н. Геновича, редактора и издателя на вѣстникъ. Външнѣти и стоители отговарять за вѣстникъ. Подписката на спомоществоніята става въ Ц/гр-дѣ-Бейогу, Асмаж-Меджидъ № 23.

ОБЩИ НАЧАЛА ВЪРХУ ОРГАНИЗАЦІЯТА НА УЧИЛИЩАТА.

V.

За планъ на преподаваніето.

За да направи доброто което трѣбува да очакваме отъ едно заведение, трѣбува щото ученіето да става споредъ добръ опрѣдѣлени начала, трѣбува да има единъ планъ на прѣподаваніе приспособенъ на цѣльта на сѣко училище. Нѣка не ни показвжтъ, въ противоположность на туй начало, примѣри на училища, въ които, безъ никакъвъ планъ, нѣкои сѣ искарали отлични ученици; има сѣкоги исклученія, и ний можемъ да го кажемъ, доброто, което, въ рѣченіята случаи, нѣкои отдавжтъ на самото училище, не произлиза, навѣрно, освѣнъ отъ способността на учителътъ. Кѣй може да сѣ съмни че сѣтиннитъ на общити заведения не ще бѣдѣтъ по-добръ осигорени ако опрѣдѣлимъ онова което трѣбува да прѣподаваме и до дѣ трѣбува да отивамъ въ сѣка частъ; ако, сѣ една рѣчь, сѣкото прѣподаваніе образува една хубава цѣлость.

Има правителства които извадихъ, отъ това което казахъ едно слѣдствие, то е че тѣ трѣбува да снабдѣтъ страната си съ единъ планъ на прѣподаваніе, въ който сѣко да бѣже добръ и потяжко опрѣдѣлено. Тѣ помислихъ да могатъ да осъществявжтъ тѣй една идея за едно по народно въспитаніе. Нѣкои прѣдложихъ че колкото по малко ще оставжтъ работи на свѣтлинитъ на учителити, на които възрѣніята различавжтъ толкось често, и толкось по-добръ тѣ ще сполучвжтъ една и сѣща степенъ на цивилизація за сѣикити граждани; нѣкои искахъ, за да рѣчемъ тѣй, да напечатжтъ единъ и сѣщи печатъ върху сѣикити хора на единъ народъ. Нѣ честити сѣтинни които очаквахъ отъ тѣзи система не са показавъ нийдѣ; напротивъ, твърдѣ рѣшени противоположности са издигавъ, и обезсърченіето завладѣ прѣподавателити лица; ревността чрезъ която само едно таквось устройство би могло да са подържи, са разслаби, и най-сетѣ сѣиката стѣла са строполи. Разумѣва-са, работити не бихъ отишли тѣй, ако сѣ бѣхъ единствено ограничили да покажжтъ общи начала; ако бѣхъ дали просто управленія по-добръ отъ колкото да турявжтъ твърдѣ тягостни правила. Далечъ да искжтъ да подложжтъ на една обща реформа сѣикити учебни заведения, даже и най-добрити, тѣ трѣбуваше да са ограничавжтъ да направявжтъ да исчезнжтъ кусурити въ лошити училища. Тѣ трѣбуваше, сѣ една рѣчь, да постигнжтъ повече отрицателно нежели положително. Ний мыслимъ че тѣй благородни зрѣнія бихъ могли да са осъществявжтъ; защото въ сѣществениити точки, сѣикити учители сѣ добръ съгласни. Да са управявжтъ отъ закони сѣикити подробности на училищата, това ще бѣже сѣкоги една зло-

честна идея; уставити и заповѣдити на надгѣдѣнитъ на училищата и директорити ще стигжтъ. Тѣй можемъ да съгласимъ общиятъ интересъ съ интересъ на мѣстностити. Ний не можемъ да прѣложимъ щото да ни обвинявжтъ нѣкои да искаме да улеснимъ анархіята въ управленіето на училищата; нѣ, нѣ сѣикити свѣтъ ще припознае че трѣбува да опрѣдѣлимъ на сѣка власть работата която и прилича. Ний ще забѣлжимъ още че когато законити ще влѣзжтъ въ най-тъжни подробности, трѣбува сѣщо тѣй щото высоката власть да упражнява единъ почти распитателенъ надзоръ безъ когото навѣрно сѣко ще влѣзе пакъ въ стариятъ навикъ.

Ако и да припознахъ че единъ общи планъ за прѣподаваніе въ цѣли страни, да е твърдѣ мѣленъ да са установи, нѣ ний дадохме вече да видѣте че сѣко заведение особно трѣбува да има своятъ си планъ опрѣдѣленъ. Общата частъ на този планъ трѣбува да съдържва сѣко което, споредъ общи начала, трѣбува на сѣко заведение отъ родътъ на тѣзи на който принадлѣжи. Ний трѣбува да отрѣдимъ това което трѣбува да прѣподаваме; и до каква точка трѣбува да простираме сѣка частъ тѣй щото цѣльта на училището да може да са сплучи. Нѣка са съгласимъ обаче че това не може да са опрѣдѣли съ единъ свѣршенъ начинъ, понеже названіята на първоначални училища, на второстепенни училища и прочее, не опрѣдѣлявжтъ тѣзи училища съ доста точность. Освѣнъ това, онова което трѣбува да правимъ въ училищата, не може сѣкоги доста точно да са опрѣдѣли, за да не рискуваме да отидимъ отвѣдъ, или да останемъ отсамъ отъ това което би трѣбало. Отъ дѣто излѣзва че трѣбува да са ограничавамъ да показваме най-малката степенъ, по доло отъ която не е позволено да останемъ и най-голѣмата степенъ която не трѣбува да заминуваме. Този сѣщи планъ ще покаже още какви клонове трѣбува да са прѣподавжтъ и какъ трѣбува да вървжтъ единъ слѣдъ други. Това ще завися отъ числото на класовѣти и на врѣмето което можемъ да даваме на ученіята. Най-сетѣ планъ за работата ще нап мня врѣмето което трѣбува да даваме по седмица на сѣки прѣдметъ за прѣподаваніе, споредъ особната си важность.

Особитата частъ ще са върти върху ходѣтъ на прѣподаваніето, и върху начинътъ съ койго уроцити трѣбува да ставжтъ, споредъ училището за което става дума. Ний трѣбува да покажемъ раздѣленіето на класовѣти, частъта на сѣки клонъ който трѣбува да са прѣподава въ сѣки отъ тѣхъ, числото и послѣдствіето на уроцити, книгити съ които трѣбува да са служимъ, и работити които ученицити могатъ да правявжтъ у тѣхъ. Ако планътъ съдържава,

освѣнъ това, едно особно ученіе за сѣки класъ, това ще рѣче да направимъ една голѣма услуга на младити учители. Ний ще говоримъ за сѣка отъ тѣзи точки.

ВЪРХУ УЧЕНІЕТО И ВЪРХУ НАУКАТА ЗА ПРЕПОДАВАНІЕ.

VI.

Сѣка разумна метода иска щото да пазимъ една каква да е мѣрка въ това което желайми да прѣподаваме на дѣцата, първо относительно до клоновѣти на ученіята съ които е добро да ги занимаваме, и сетѣ за разнити части на тѣзи сѣщи клонове които не сѣ негли споредъ силата имъ. Главната точка е много по-малко множеството на прѣдмети за преподаваніе, колкото единъ разсѣдителенъ изборъ на тѣзи сѣщи прѣдмети. Въ сѣки случаи, не трѣбува да прѣподаваме нѣща които трѣбува да са забравятъ по нататѣкъ. Опасности които учителътъ трѣбува да избѣгнува сѣ: 1-о Наклонността която може да има къмъ нѣкакви ученія, наклонность която ще го накара лесно да занимава съ тѣхъ ученицити си съ единъ твърдѣ исклучителенъ начинъ, когато той ще имъ небрѣжи клонове които, за минутата, ще бѣдѣтъ много по важни за тѣхъ. 2-о Маніята да иска да сполучи съ наченатели едно свѣсѣмъ систематическо свѣршенство, свѣршенство което не е отъ никаква важность за ученицити и което повлиява въ твърдѣ голѣми подробности. Първото зло което излѣзва отъ това е че сѣществениити части са размысжтъ лесно съ тѣзи които не сѣ и са забравятъ по-скоро. 3-о Ако учителътъ трѣбува да са пазѣ отъ собствената си наклонность къмъ едното или другото ученіе, той не трѣбува сѣщо тѣй да ласкае твърдѣ, въ врѣда на други познанія, наклонността която би имали ученицити къмъ нѣкой любимъ клонъ и да имъ позволява да са занимавжтъ единствено съ него макаръ и отъ друга страна единъ личенъ вкусъ за това или онова нѣщо да направи прѣподаваніето по лесно.

Изученіето трѣбува да бѣже здраво; то е едно правило което са често повтаря нѣ което е друго нѣщо когато е работата за младѣжи на които разумътъ е узрѣлъ вече отъ колкото когато е рѣчь за дѣца на които трѣбува едно първоначално ученіе. Въ първиятъ случай, ний разбираме едно здраво ученіе, онова което има една научна форма, влиза добръ по напрѣдъ въ основнити начала и обгрѣща съ единъ поглѣдъ науката или искусството въ купностьта му. Въ вториятъ случай едно здраво ученіе състои да знаимъ добръ това което сѣмъ научили, да пазимъ една ясна идея и едно точно познаніе, и да не забравяме това което е правило неизмѣнно частъ отъ него. Слѣдователно то ще бѣже

противоположно на едно познание нездравно и повърхностно (*) Тъзи последна точка само е която първоначалното образование може да има предъ видъ. Първоначалниятъ учителъ трѣбува да избѣгнува отъ да смила въ прѣподаваніето си сичко това което е само за онѣзи които искатъ да са посветятъ за учители. Трѣбува често да са повтаря: « Въ сичко което правишь, бързай полека. » Той не трѣбува да са страхува да губи на глѣдъ врѣме, за да спечели още повече по нататѣкъ; той не трѣбува да минува на ново нѣщо прѣди да са разбере съвършено онова което тѣлкува. Когато са касае за едно ржководѣно занимание, той не трѣбува сѣщо тѣй да минува на едно друго, безъ да сѣ придобили ученицити една голѣма леснина да извършватъ първото. Трѣбува да прѣподава малко наведнѣжъ, да иска малко; нѣ да изискува щото това което сѣ научили да стане една неотстъплива собственостъ, или разумъ или паметъ. Тѣй ще туримъ една здрава основа. За да сполучимъ това слѣдствие, трѣбува единъ учитель който да има търпѣніе да повтаря и да прави хиляда пѣтя сѣщото упражненіе. При това, той трѣбува да знае съвършено онова което приподава и да има найточното познание за сѣка идея която изяснява и за сѣка рѣчь съ която са служи. За тѣзи цѣль, той трѣбува да са приготви съ много грижи за сѣки урокъ и да са варди отъ тѣзи глупава достатѣчностъ, която можи да го направи да вѣрва че знае много доста за ученицити си. Безъ приготвеніе, учительтъ говори обикновенно много, нѣ трѣбува да знайми ако ученицити са учатъ съразмѣрно съ бжбреніето на учительтъ. Въ общо правило дѣцата оставятъ, тогасъ, повърхностни въ познанията си, и тѣ сѣ които, по вжсно, трѣбува да страдѣтъ отъ това дѣто образованіето имъ не е било по здраво. Едно свѣсно приготвеніе, и едно серіозно изучаваніе на методата, сѣ слѣдователно найважните точки за първоначаленъ учителъ. И, да прѣдположимъ даже, че учительтъ бы ималъ много познания, и една доста голѣма основа на идеи, за да има сѣкоги на умътъ си най избранити примѣри; не ще бѣде по-малко истина че той трѣбува да разсѣжда върху ходѣтъ когото иска да слѣдува.

ЗА РАЗНИТИ ВИДОВЕ НА ОБЩИТИ УЧИЛИЩА.

III.

Първоначалните учители.

Учителити трѣбува, както пастырити, да сѣ образецъ за общината въ която живѣятъ, и тѣхніятъ домашенъ и общи животъ трѣбува да бѣде толкосъ поучителенъ кол-

(*) Нѣй осѣждами обаче високо тѣзи учители които, въ първити упражненія на сжденіето, изискуватъ отъ ученицити твърдѣ строги и подробни изясненія; въ уроцити на вѣрата разискуватъ върху православіето и кривославіето; въ елементити на географіята, разгледуватъ политически снотенія между различни царства, и показватъ числото на жители на сѣко малко селце; тѣзи учители които захватѣтъ исторіята съ твърдѣ подробни издиренія върху първобытните врѣмена, върху козмогоніята и прочее; които правятъ отъ басията една знаменителна наука. И защо сичко това? То е защото самити тѣзи учители сѣ далечъ отъ да сѣ виждали въ тѣзи нѣща; тѣ сѣ придобили нѣкои познания; и тогасъ, тѣ обичатъ да омайватъ съ минимото си знание, дѣцата които не ги разбирѣтъ.

кото уроцити които давѣтъ. Нормалното училище трѣбува прочее да има прѣдъ видъ да дава на ученицити, както казахми вече, едно религіозно и нѣравствено въспитаніе. За да сполучимъ тѣзи цѣль, виждами сгодно щото да основемъ нормалнити училища за учителити отъ селата въ сѣщити села. Въ простотата на животѣтъ и на селскити нѣрави, въ отдалеченіето на искусствениити нужди на общественіятъ животъ, на развеселеніята и развращеніята на голѣмити градове, младити са научаватъ по лесно на дѣятелността, на простотата на нѣравити, на икономіята и на скромността, богато тѣ не бы могли да го направятъ ако живѣяхъ въ една друга околностъ. Нѣй трѣбува да осповѣдаме че това което казахми не е секоги лесно да са изпълня; въ този случай трѣбува да изберемъ единъ срѣденъ градъ, да опрѣдѣлимъ съ единъ твърдѣ точенъ начинъ снотеніята които трѣбува да съществуватъ между директорѣтъ и ученицити и врѣмето което сѣки ученикъ трѣбува да стои на день въ заведеніето; една нѣравствено безъ леке трѣбува да бѣде условіето отъ сѣка нужностъ за да са прѣиме нѣкой въ училището и да може да стои въ него.

Ученицити-учители трѣбува съвсѣмъ особно да научатъ отъ науката на въспитаніето сичко онова което имъ е нужно за да извършватъ единъ день едно учителско мѣсто. Тѣ сѣ приготвени да прѣиматъ едно образование като имъ сми прѣподавали частити които трѣбува да прѣподаватъ единъ день по редѣтъ си. Послѣ това ще ги правимъ да присѣдствуватъ на уроци които учителити отъ нормалното училище ще давѣтъ на дѣца отъ различни възрасти и разни способности; тѣ ще имъ прѣподаватъ теоріята на искусството за прѣподаваніе, и най сетѣ ще ги карѣтъ да давѣтъ уроци тѣ-сѣщити, на врѣмени сами, и на врѣмени прѣдъ учительтъ и нѣколко отъ съученицити имъ. Отъ тука излиза че на сѣко нормално училище трѣбува да са присѣдини едно друго училище. Не е нужно да кажемъ че учителити трѣбува да научатъ още въ нормалното училище да са образоваватъ сами и да работятъ отдѣлно за умноженіето на познанията си; въ тѣзи цѣль ще имъ показватъ да правятъ изводи отъ това което сѣ слушали или чели, и да четѣтъ съ плодъ. Музиката ще бѣде едно развеселеніе за ученицити-учители, сѣщо тѣй както и нѣкои занимания на полето които при това могатъ да имъ станѣтъ твърдѣ полезни по нататѣкъ. Тѣ трѣбува да са занимаютъ още съ други ржководѣни работи. Далечъ щото единъ учителъ да са обезчести като са показва на жителити отъ общината си че е пѣргавъ, и че знае да употрѣблява добрѣ празнити си часове, той ще придобіе напротивъ отъ тука благоволеніето и пріятелството имъ. Нѣ второстепенити занимания не трѣбува да припѣдствуватъ на собствено казанити учения.

Добрѣ ще бѣде да кажемъ още една дума за школскити помощници, сирѣчь за тѣзи ученици които учителити употрѣбляватъ за да прѣподаватъ на други дѣца онова което знаятъ вече твърдѣ добрѣ тѣ сѣщити. Нѣй сми убѣдени че сѣки учителъ на единъ многочетенъ класъ ще бѣде принуденъ да употреби това срѣдство; нѣ за да го направи да сполучи, трѣбува щото изборѣтъ на тѣзи школски по-

мощници да са прави съ много грижа и распознаваніе; трѣбува щото учительтъ да е добрѣ запозналъ тѣзи ученици, избрани отъ него, съ това което трѣбува да прѣподаватъ и какъ трѣбува да постѣпватъ. Трѣбува, повече, щото тѣзи сѣщи ученици да глѣжатъ на дѣлото което имъ поверяватъ като на едно доказателство за благодарността на учительтъ. Послѣ това, сичко онова което прѣподаватъ трѣбува да са ограничаватъ въ повтаряніето на нѣщата които учительтъ е вече истѣлкувалъ и които ученицити сѣ вече съвършено добрѣ запомнили; или въ упражненія на паметѣта или най сетѣ въ развитіето на дарбити които искатъ да са упражняватъ често. Ако постѣпватъ тѣй, и ако учительтъ са грижи сѣщо тѣй той самъ за развитіето на умственити и нѣравствени дарби на ученицити си, като слѣдува катехистическіятъ ходъ, нѣй мыслимъ че употребеніето на школски помощници може да има дѣйствителни сгоди, поне въ многобройни училища.

ЗА ФИЗИЧЕСКОТО ВЪСПИТАНИЕ.

Тѣлѣспити грижи.

VI.

Да имате грижа (и това е до толкосъ повече нужно до колкото дѣтето е по младо) щото нищо да не затруднява нечувствителното испареніе, нито свободното движеніе и развитіето на членовети. Изгонете слѣдователно тѣзи тѣсни облѣкла, тѣзи вржтовѣзки, тѣзи коланчета, тѣзи убици, тѣзи пояси, тѣзи убувки твърдѣ тѣсни, на които, истинна е, не са осѣща най сетѣ стисканіето, нѣ които не сѣ по малко твърдѣ врѣдителни.

Да избѣгнувате, въ обличаніето, сичко това което може да възбрани на дѣтето да са движи лесно, или да направи за него тѣлеснити упражненія опасни; на примѣръ твърдѣ дългити рокли или сюртуци, пугурити, шелварити и твърдѣ тежкити обуца.

Безъ съмнѣніе, трѣбува да внимавате, най-много къмъ дѣцата които сѣ съ единъ слабъ съставъ за врѣмето и състояніето на въздухѣтъ, нѣ толкосъ само колкото това е необходимо. Човѣкътъ може да живѣе подъ сичкити хави; какъ не бы могълъ той да са научи да търпи измѣненіята на врѣмето подъ климатѣтъ който го е видѣлъ да са роди? Едно дѣте, което е добрѣ на зравіето си, може да са научи, безъ опасностъ за него, да има главата си, гърдити си и вратѣтъ си сѣкоги открити. Често нѣй виждами сиромашкити дѣца да ходятъ боси, били и презъ голѣмити студове, и отъ това тѣ са намиратъ въ по-добро здравіе; когато дѣцата на богатити са хващатъ отъ настинка цѣли седмици, ако забравятъ единъ само пѣтъ да имъ дадатъ врѣхната дреха, джубето или кундурити. Причината на това е проста: сичкити тѣзи прѣдварденія възбранаважатъ обикновенно укрѣпителното дѣйствие на студения въздухъ върху тѣлото, и когато не брѣжимъ тѣзи дѣца, студѣтъ, тогава, вмѣсто да има едно спасително дѣйствие, произвежда въ тѣхъ едно жалостно трипереніе. Ако лѣкарити сѣ толкосъ често въ случаятъ да припорѣчватъ прѣварителни срѣдства противъ настиваніето, въ врѣмето на слани, то е защото богатіятъ класъ е тѣкмо този който, подъ тѣзи точка на зрѣніето, обѣма най голѣмото число злѣ въспитани хора.

Ний казахми вече колко трѣбува щото испареніето да става свободно. Отъ тука излѣзва нуждността да държите отворени дупчицати распрѣснати върху сичката връхнина на кожата. Отхвърлете прочее строго помадити, мехлемити, пудрата и сичкити былія отъ този видъ. Една коса добръ счесана сѣки день и една голѣма чистота върху сичкото лице, украшаватъ по-добръ дѣцата и младити отъ единѣтъ и другиятъ полъ отъ колкото тѣзи изобрѣтенія на луксътъ и на модата, и ще бѣждатъ сѣкоги за тѣхъ най хубавото отъ украшенията.

Не трѣбува да покривате тѣлото, когато спите, освѣнъ колкото това е нужно за да го прѣдпазите отъ студѣтъ. Единъ малко коравъ креватъ, съставенъ съ дюшечи отъ козиана и лѣки юргани, е въобще припознатъ като безкрайно прѣдпочтѣнъ отъ креватити съ пера. Дѣцата, които сѣ добръ на здравіето си, са обезпокояватъ обикновенно твърдѣ малко отъ това което имъ служи за легло. Не е даже мѣчно да докарате на по-добри навички онѣзи които, въ това отношеніе, сѣ заключили лопи навички. Новостта омайва сѣкоги дѣтето, и едно добро спаніе го възбранава да осѣща едно безпокойство.

Сичкити тѣзи правила могатъ да са вардятъ, безъ да бѣде нужно, за това, да са турите въ права противоположность съ прѣѣтити обичаи. Една странна дреха, прѣзреніето на употребенити форми, и глупостити, чрезъ които нѣкон учители са мѣчатъ да са отличатъ, неможатъ освѣнъ да поврѣдятъ науката на възпитаніето, въ духътъ на тѣзи които я смислятъ сѣщата съ лицата, които са занимаватъ съ нея и които я приподаватъ. Освѣнъ това, трѣбува да са съгласимъ че ний сме днѣсь, въ начинътъ да обличамъ дѣцата, вече много по разумни отъ прѣѣдити си.

УЧЕНИЕТО НА КОМУНИСТИТЪ И СОЦИАЛИСТИТЪ.

(Писмо второ.)

Когато утихнала бурята, произведена отъ французскитъ революціи, изстѣпили новы системы съ по миренъ и спокоенъ характеръ. Тѣ трѣбало да са въведатъ не съ силъ, а съ примѣръ и убѣждение.

Робертъ Овенъ, роденъ въ 1771 години въ Нютоунъ, турилъ началъ на това въ Англіѣ. Като ся запозналъ съ търговскитъ дѣятелность и служилъ дълго време като опѣломощенъ въ различни мѣста, той полѣтелъ, макаръ първоначално и да былъ съвършено безъ срѣдство, и станѣлъ другаръ на единъ богатъ преждаръ въ Манчестеръ. Подиръ това, него го проводили за управляющъ въ Ню-Ланаркъ, въ юнѣ Шотландіѣ, дѣто была направенъ фабрижъ за преждъ.

Когато стигналъ тамъ, Овенъ намѣрилъ пазниката въ крайнѣ бѣдността, жителитъ и были убиты и физически и морално, сама фабриката ся намиралъ въ сѣщото лошо състояние. И тука Овенъ първы пѣтъ направилъ опытъ да приложи на практикѣ мыслитъ си, и резултатитъ, които той достигналъ, были блестяво доказателство за справедливостъ на нѣговитъ принципи. Но малко отъ колкото за четири години, той направилъ това бѣдно и убито населеніе — щастливо.

Такыва резултаты той достигналъ не съ строгы мѣрки и наказанія, нѣ съвършено противоположно — съ крайнѣ търпимостъ и кротостъ, като въвелъ нѣщо на подобіе отъ патриархалитъ системѣ. Той турялъ за принципъ, че човѣшкитъ характеръ ся създава отъ възпитаніето и обстоятелствата. Човѣкъ отъ природѣтъ си е нито добъръ, нито зълъ; ако това, което го забикаля, го води къмъ доброто, той става добръ, въ противенъ случай — зълъ. Отъ тука необходимо слѣдва, че лошый човѣкъ не трѣба да ся наказва за кѣквото и да е, защото въ това той не е виноватъ, а обстоятелствата, и ако треба обществото

да ся направи добро, то стига само да ся отдалечи сичко, което е можало да има връхъ него лошо вліяніе.

Като слѣдвалъ тая система и самъ-си показвалъ примѣръ въ сичко, и самъ си постоянно ся трудилъ да издигне работникѣтъ до себѣ си, Овенъ за кѣсо време достигналъ чудны резултаты. Въ Ланаркъ были вече съвсѣмъ не тѣ хора. На мѣсто бѣдность и мѣрзель, невѣжество и развратъ, кражба и кавгы, които тука сѣ были обикновенны, появила ся жива дѣятелность и благосѣстояние, умѣренность и стараніе, обща любовь и миръ. Фабриката за преждъ, която дълго време не принасила никѣква полза, станала много ползовита работа. Заедно съ това, положеніето на работникѣтъ ставало, отъ день на день, по добро. 2400 жители на Ню-Ланаркъ си направили хубави къщи, сѣкы си по единъ малкъ градинкѣ. За младѣтъ работници было направено широко здание, въ което тѣ живѣли на едно и имали обща трапеза. Храната ся копувала нѣщо за сичкитъ колоніѣ, и отъ това ся правяло голѣма икономіѣ. Направили болница за болнитъ и — за прѣлѣгъ старци, а на скоро подиръ това и училище за сичкы дѣца — обстоятелство, невидено въ Ню-Ланаркъ; най послѣ было направено нововведеніе, за което не сѣ чували даже въ цѣлѣ Англіѣ: въ това училище было пріето да ся не преподава законъ Божій отъ точкѣ-зрѣнія на личнитъ исповѣданія; това ся оставяло да извършатъ родители. Работникѣтъ ся занимавали само 10 часа на день, слѣдовательно, два часа по малко отъ колкото на другитъ английскы фабрики по онова врѣме, нѣ отъ това пѣкъ изъ дѣтенитъ на работникѣтъ кѣпала живи и примѣрна дѣятелность. И сичко това ся вършало безъ наказания, безъ особенны награды, безъ множество отъ контролеры и надзиратели, които да стѣрчатъ задъ гърбовѣтъ на работникѣтъ и да ги подканятъ да работятъ.

Такыва резултаты заслужвали дѣйствително удивленіе, и тѣ възбудили много кряскъ въ най широкый кръгъ на обществото. Врѣхъ самага Овена, тѣзи резултаты сѣ дѣйствували само одобрително. Нѣ, на тая фабрика, той като былъ само управляющій на мѣсто друго лице, той не е можалъ на пѣлно да осѣществи системата си, защото основный му принципъ го е волялъ на право къмъ най пѣленъ коммунизмъ. Това го подбудило да ся опита да осѣществи системата си въ по широкъ видъ; той дѣйствително оставилъ Ню-Ланаркъ и отъ тогава насамъ посвятилъ сичкый си животъ за изпълненіе на мыслитъ и принципитъ си.

Вече въ 1812 години, той издалъ съчиненіето си « New views of Society or Essays upon formation of human character ». Тука както и въ « Book of the new moral world » и въ много други статіи, които той постѣпенно помѣстятъ въ различни журналы, въ лекціитъ си, въ словата си, брошуритъ, той послѣдовательно излага системата си и ся старае за възможното ѣ распространеніе.

Основната мысль на Овена е вврѣтъ една и сѣщата, че човѣкъ ся образува подъ вліяніето на обстоятелствата, кои го забикалятъ, слѣдовательно, той не може да бѣде отговоренъ нито за доброто, нито за злото, което той прави, и че слѣдовательно въ разумното общество треба да ся изгонятъ и наградытъ и наказаніята, отъ какъвто родъ тѣ и да сѣ. Злодѣецѣтъ и престѣпникѣтъ, споредъ нѣгового мнѣніе, сѣ нищо друго, нѣ болны, които сѣ достойны само за състраданіе, нѣ, ако тѣ ставатъ опасни за обществото, то треба да ся направи болница, за тѣзи наравственно-болны. Естествено, Овенъ при това иска, щото главнитъ грижи да ся обрѣжатъ върху възпитаніето което трѣба да бѣде за сичкы еднакво.

Религията, която той иска, е религия отъ доброжелателство. Единственното и истинно щастіе, на което човѣкъ е способенъ, състонъ въ да прави добро, и въ това, щото да доставя радость на ближнитъ си. Сичката цѣль на съществованіето ны — то е желаніето за добро; и стремленіето да ся достигне тая цѣль на бытіето ны — треба да бѣде единственный култъ на новѣтъ религия. Да любимъ и да служимъ единъ другы му, да живѣмъ умѣренно и щастливо — значи да угождаме на Бога.

Най послѣ, за да ся достигне най пѣлна справедливостъ, по мнѣніето на Овена, трѣбува да царува пѣлно равенство; умѣтъ и капиталѣтъ не треба да имѣтъ никѣкво преимущество. Такова най

пѣлно равенство между сичкы очевидно исключява възможността на частнѣ собственность. Сичко — общо. Подиръ това, той предлага, щото колоніи на число отъ 2—3000 души, винагы да работятъ на едно, и сяка до толкози да ся занимава съ земледѣліе и промышленность, колкото ся необходимо за удовлетвореніе на неизбѣжнитъ нужды. Различнитъ колоніи, отъ своѣ стѣрнѣ треба да съставятъ единъ общинскы съюзъ. Най послѣ сичкы дѣлжносты треба да ся расподѣлятъ споредъ възрастъ.

Като оставилъ Ню-Ланаркъ, Овенъ писменно и устно ся старалъ да распространи системата си. По тѣмъ сѣмъ идея, той съставилъ пѣленъ планъ за колоніѣтъ, коя трѣбало да ся основе изново. За тѣзи цѣль му трѣбало голѣмѣ еднѣ часть отъ обработенѣ земѣ, която тосѣ часть трѣбало да му дадѣтъ монарситъ, събраны въ Ахенъ, или изобщо европейскитъ правительства, или най послѣ събраніето отъ филантропы. При сичко че реформаторскитъ му планове сѣ ползували отъ уваженіе въ Англіѣ че на тѣхъ сѣ обрѣщали вниманіе министритъ, при сичко че интересѣтъ кого сѣ възбудили въ инозинѣ отъ членовѣтъ на королевскитъ фамиліѣ, при сичко самопожртвованіе, съ което Овенъ врѣвалъ на прѣдъ сичкы, той се пакъ несполучилъ да събере необходимый капиталъ, щото, както той испреди имѣлъ намѣреніе, да купи близо при Морзеви въ Шотландіѣ земѣ, и да направи на пейъ нужнитъ зданія. На успѣхѣтъ му въ Англіѣ особенно повредило това, че той публично на единъ митингъ въ Лондонъ рѣшително отхвърлил сичкы съществующи религии и отъ това, той съвршенно отбѣлснѣлъ отъ себѣ си многочисленната и могъществена партія.

Отъ това той, въ 1824 години отишѣлъ въ Америкѣ, дѣто за достѣ умѣреніѣ цѣлѣ купилъ земѣ, съ намѣреніе да осѣществи планѣтъ си и да направи колоніѣ за образецъ на свой счетъ: При него ся стекло голѣмѣ купъ отъ хора, кои желали да ся заселятъ въ новѣтъ колоніѣ, нѣ това было повечето опасна сбирщина; разумѣва ся, капиталѣтъ и умѣтъ, преобладаніето на които той искалъ да унищожи, не ся спогодавали съ неговото прѣдпріятіе и останали на стѣрнѣ.

Овенъ добръ видѣлъ, че изъ такыва элементы не е възможно скоро да ся устрои идеалното общество; отъ тога Нова-Гармоніѣ, трѣбало да служи като прѣходъ къмъ него, и тука не была въведена пѣлна равноправность. Но общностьта на имотѣтъ была пѣлна. Сичкы посиди еднаквы дрехы, обдавали на общъ софрѣ и дѣцата си въспитвали из'едно. Занятіята были раздѣлены на равно и въ тѣхъ было въведено възможно разнообразіе. Крайно было за чудене да видишь, какъ полянскитъ работници и момичета, кои слугували въ мотвакѣтъ ся събирали вечеръ на концертъ и балъ, или какъ момичетата, като свѣршатъ работѣтъ си при добичетата, сѣдали да свирятъ на фортепіано.

Сичко обѣщавало блестявъ успѣхъ за новѣ-Гармоніѣ, мѣстото было много плодотиво, и ако сѣкы туряше макаръ най незначителенъ трудъ, нуждытъ на сичкы щѣхъ да бѣждатъ на пѣлно удовлетворены. Нѣ наскоро ся появили съществены недѣстатѣци отъ тая система. Сѣкы ся на надѣвалъ на другитъ и, на мѣсто да ся трудятъ, мѣчалъ ся да отбѣгни отъ работѣтъ; сѣкы знаѣлъ че той на сѣкы случай е обезпеченъ, работы ли той или не, извърши ли той повече отъ другитъ или не. Нѣ отъ това пѣкъ, него нито го хваляли, нито го укоривали.

И тѣй, колоніѣта наченала, малко по малко, да запада, и на мѣсто щастливо и спокойно общежитіе, за което мечталъ Овенъ, наченали да ся развиватъ кавгы и препирны; намѣсто благосѣстояние наченѣлъ да ся исказва недѣстатѣкъ въ срѣдствата. Онова, което трѣбало да доказва практичность и превъсходство на Овеновѣтъ теоріѣ, сега ся преобрѣнало въ доказателства на съвршенно противно нѣщо, и вече въ 1828 години, слѣдовательно само подиръ три години отъ като ся направила колоніѣта, Нова-Гармоніѣ ся развалила и Овенъ ся върнѣлъ въ Англіѣ, се іоше не увѣренъ и се пакъ ся старае да пропагандира идентъ си.

Между това, другы опытъ, направенъ отъ единъ неговъ ученикъ подъ ръководството на Комбе въ Ордистонъ, сѣмъ така былъ не сполучливъ. Сѣмъ така ни едно отъ многочисленнитъ подражанія, на кои въ Америкѣ была причина

— Г. Петър Ангеловъ, представителъ отъ Търновската епархія благоволи да послери въ годишния теченія отъ вѣстникътъ ни за жерстото дружество въ Свищовъ.

Продава се по 20 пари.

(Цариградъ, 13 Априля 1871.)

Вчера ТТ. ПП. Антимъ Видински и Манаретъ Пловдивски, и Н. Б. Г. Йорданчо ефенди, представител отъ Търновската епархія. Г. Господинъ отъ варненската, Г. Захарія Х. Гюровъ отъ самоковската и Г. Мано отъ софійската епархія, имаха честта да са представятъ прѣдъ Великіятъ Визиръ и да връчатъ на Н. Высочество единъ адресъ противъ българо-гръцката комисія на която съставеніето са извѣсти отъ нѣкои вѣстници.

Н. В. Аали паша, слѣдъ като прочелъ този адресъ, отговорилъ на тѣзи наши прѣдставители и владыци че не е истина че Българо-гръцка комисія са е съставила; че правителството като е издало фирманъ за развързваніето на българскіятъ черковенъ въпросъ, то ще знае сжщо тѣй да защити тѣзи царска заповѣдь къмъ и противъ сички. Н. Высочество прибавило че исполненіето на царскіятъ фирманъ изискува нѣкакви погожденія съ гръцката патріаршія, и че царското правителство ще посредствува тѣй щото тѣзи погожденія да станатъ между Българската Ексархія и гръцката патріаршія. Аали паша свършилъ като казалъ че Българити не трѣбува да глѣдятъ правдинити отстъпани чрезъ царскіятъ фирманъ на народната ни черкова като равни съ тѣзи на елленската черкова, на руската, влашката и сръбската.

Тѣзи отъ нашити съотечественници които сж имали честта да приближатъ Великіятъ Визиръ, да оцѣнятъ дълбоката нѣгова мдростъ и високата му учтивостъ, немогатъ освѣнъ да са наскърбятъ дълбоко за тѣзи глупава постѣпка на българскіятъ съборъ която извикала този отговоръ отъ страна Н. В. Аали паша.

— Делешити които додохъ днѣсъ отъ Парижъ слѣдватъ да извѣстятъ разни дръбни бытки между версайското правителство и републиканцити. Тѣзи бытки показватъ че положеніето е още сжщото, че Парижъ са защищава силно и че правителството отъ Версайлъ е далечъ още да го покори. Въ разни бытки които станали въ околностити на Парижъ, имало много мъртви и ранени отъ едната и другата страна.

— Телеграфирватъ че домътъ на маршалъ Макъ-Махона са обралъ.

— Френското правителство платило половиниатъ диліонъ който са услови въ прѣдварителнитѣ прѣговори за миръ.

— Вчера, понедѣльникъ, папскіятъ нонцъ има честта да са приеме въ тържественна ауденція отъ Султана.

— По слѣдствие на безредици които станали въ Парижъ между комунистити, 200,000 франга сж зели отъ дружеството на газтъ.

— Пишатъ отъ Букурещъ на единъ нѣмски вѣстникъ че едно турско ефенди са было проводило отъ главніятъ управител на Туна Вилаети въ този градъ и което имало честта да са приеме въ ауденція отъ князь Карла. Присѣтствіето на туй ефенди въ Букурещъ е прѣдметъ на разни прѣтълкованія.

— Отъ трити листа, които са подарихъ отъ благотѣлното братство, двата са опрѣдѣлихъ за българското училище въ Нишъ и за училището въ Водина. Благотѣлното братство моли прочее общинити отъ тѣзи градове да му извѣстятъ за приеманіето на тѣзи листове.

— Левантъ Танмсъ извѣства че рускіятъ императоръ ималъ намѣреніе да направи една разходка въ Палестина и рускіятъ кабинетъ обявилъ за това на турско правителство. Казватъ че Султана поканилъ въ този случай Александра II да мине презъ Цариградъ, поканеніе което са било приѣло отъ Н. Величество.

— Отъ много мѣста ни са оплакуватъ отъ съдържаніето на Читалището. Дѣйствително, до колкото можими да четемъ произведеніята на Г. Марка Балабанова, главніятъ редакторъ на туй періодическо списаніе, ній сми забелѣзвали сѣкоги въ тѣхъедно бълнуваніе за булка или жена. Най-много членовети му върху На прѣдъкътъ посветенъ на Г. Георгия Золотивичъ (?!) ни показяхъ най-явно колко въспитаникътъ на този послѣдній е лишенъ отъ здрави познанія и точни идеи. Ній ще са повърнимъ цо нататкъ върху този прѣдметъ.

— Извѣстятъ че твърдинити отъ къмъ северъ на Парижъ сж испразнили отъ прусцити.

— Телеграфирватъ отъ Парижъ че въ Саблонвилъ и Ньойли значителни количества войски сж осрѣдоточвали сѣки день. Глѣдятъ за скоро да стане една рѣшителна битва. Духътъ на опозиція сръщу общината са умножава сѣки день между жителити отъ разни махали на столицата.

— Слухове са прѣснахъ тѣзи седмица че нѣкои отъ нашити комисари ходили быле при гръцкіятъ патріархъ. Нъ този слухъ е лишенъ отъ основа.

— Презъ тѣзи седмица, българскіятъ съборъ не са е занимавалъ освѣнъ съ написваніето на прочутіятъ адресъ. Каквото виждами отъ състояніето на работити, твърдъ ни е страхъ да не бы да са осжществятъ онѣзи прѣдвижданія които исказахми въ брой 1-й.

— Свѣдѣніята които пріѣхми относительно до одушаваніето на Г. П. Берона казватъ че двѣ лица сж уловили, единъ вагабонтинъ и единъ крчмаринъ които исповѣдали вината си. Сега остава да знайми ако тѣзи лица ще обадятъ съучастницити си, и ако ще исповѣятъ причината която ги е рѣшила да удушятъ Г. П. Берона.

— Споредъ Левантъ Хералдъ, миссіята на Невресъ Паша въ Египетъ была да отвърни Подъ-Кралтъ отъ намѣреніето което ималъ за да излигне нѣкои крѣпости къмъ червеното море.

— Телеграфирватъ отъ Вашингтонъ (Америка) че едно извънредно засѣданіе са свикало за 10 маія за да разглѣда прѣдложеніето на високата комисія.

— На 21 того, едно събрание, което прѣдставлявало търговіята и индустріята са държало въ Парижъ за да разглѣдъ срѣдствата за помиреніе.